

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка (Суми)
кафедра соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності
Департамент соціального захисту населення
Сумської обласної державної адміністрації
Служба у справах дітей Сумської обласної державної адміністрації
Сумський обласний центр соціальних служб
Громадська організація «Ліга сучасних жінок»
Сумський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (Суми)
кафедра педагогіки, спеціальної освіти та менеджменту
Київський університет імені Бориса Грінченка (Київ)
кафедра соціальної педагогіки та соціальної роботи
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля (Сєверодонецьк)
кафедра практичної психології та соціальної роботи
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів)
кафедра соціальної роботи
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя (Ніжин)
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи
Черкаський державний технологічний університет (Черкаси)
кафедра соціального забезпечення
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка (Тернопіль)
кафедра соціальної роботи, спеціальної освіти і менеджменту соціокультурної діяльності
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди (Харків)
кафедра соціальної роботи і соціальної педагогіки
Криворізький державний педагогічний університет (Кривий Ріг)
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи
Природничо-гуманітарний університет імені Яна Длугоша
(Ченстохова, Республіка Польща)
кафедра соціальної політики, соціальної роботи і туризму
Молдовський державний університет (Кишинів, Республіка Молдова)
докторська школа соціальних і педагогічних наук

СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА СІМ'Ї ТА ДИТИНИ У СОЦІОКУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ ГРОМАДИ

Матеріали
III Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю

01-02 червня 2021 року, м. Суми

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Сумського державного педагогічного університету
імені А.С. Макаренка
(протокол № 13 від 22.06.2021 р.)*

Редакційна колегія:

- А.О. Полянничко* – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності СумДПУ імені А.С. Макаренка;
О.М. Полякова – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності СумДПУ імені А.С. Макаренка, голова ГО «Ліга сучасних жінок»;
О.В. Знобей – викладач кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності СумДПУ імені А.С. Макаренка;
Є.В. Стеценко – старший лаборант кафедри соціальної роботи і менеджменту соціокультурної діяльності СумДПУ імені А.С. Макаренка.

С69 Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади : матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (01-02 червня 2021 року, м. Суми). – Суми : ФОП Цьома С.П., 2021. – 310 с.

Збірник містить матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Соціальна підтримка сім'ї та дитини у соціокультурному просторі громади».

У збірнику розглядаються технології соціально-педагогічної, психологічної, корекційної та соціокультурної підтримки сім'ї і дитини у вітчизняному та зарубіжному контексті; партнерство державних та громадських організацій у сфері надання соціальних послуг сім'ї та дитині; гендерний підхід як засіб оптимізації соціальної підтримки і соціально-правового захисту сім'ї та дитини; підготовка фахівців соціальної та соціокультурної сфери до соціальної підтримки сім'ї та дитини.

УДК 316.356.2:316.61:37.013.42(063)

© Колектив авторів, 2021

© ФОП Цьома С.П., 2021

ЗМІСТ

Секція 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ СІМ'Ї ТА ДИТИНИ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Атрощенко Н. М. ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА БАТЬКІВ ЯК ОСНОВА СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ	10
Бажок А. В., Полякова О. М. АБОРТ У НЕПОВНОЛІТНІХ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	13
Бойко П. В., Пономаренко Л. І. МЕТОДИ ТА ФОРМИ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ПІДЛІТКІВ З ДЕВІАНТНОЮ ПОВЕДІНКОЮ	17
Вакуленко О. В. РОЛЬ РОДИНИ В АДАПТАЦІЇ УЧАСНИКА БОЙОВИХ ДІЙ ДО МИРНОГО ЖИТТЯ.....	20
Василюк Т. Г. СОЦІАЛЬНО-МОЛОДІЖНА РОБОТА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ	23
Волкова А. А., Знобей О. В. ЗМІСТ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З СІМ'ЯМИ ВИМУШЕНИХ ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ	25
Гайдар Т. А., Гончаренко О. В. КОНСУЛЬТУВАННЯ ЯК МЕТОД НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ	28
Гонтар В. В., Знобей О. В. СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА РОБОТА З СІМ'ЯМИ, ЯКІ ОПИНИЛИСЯ В СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ	31
Губар О. Є. РОЗВИТОК ІНКЛЮЗІЇ В УКРАЇНІ	34
Гужва А. А. СОЦІАЛЬНА ПОМОЩЬ СЕМЬЯМ С ДЕТЬМИ, КОТОРЫЕ ПОТЕРЯЛИ КОРМИЛЬЦА	38
Джиквас А. О. ВПЛИВ СОЦІОЛОГІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ НА КОРЕЛЯЦІЙНИЙ АНАЛІЗ: ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТА ПОБУДОВИ.....	40
Журба І. О. НАДАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ З МЕТОЮ АДАПТАЦІЇ СІМЕЙ УЧАСНИКІВ АТО/ООС	42
Зінченко Т. В. ДО ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В ОТГ: СИСТЕМНИЙ ПІДХІД	45
Івашина Л. П. ПІДТРИМКА СІМ'Ї У ПРОЯВАХ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ ДІТЕЙ ШКІЛЬНОГО ВІКУ	49
Івашко В. В. СОЦІАЛЬНА ПІДТРИМКА СІМЕЙ З ДІТЬМИ В УКРАЇНІ	51

Кива А. В., Рижанова А. О. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОБМЕЖЕНИМИ ФУНКЦІОНАЛЬНИМИ МОЖЛИВОСТЯМИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ	54
Кирпань Е. В., Ключко О. О. ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ДОПОМОГ ЛЮДЬМ ПЕНСІЙНОГО ВІКУ	58
Ключко О. М., Ключко О. О. АКТУАЛІЗАЦІЯ ДОСВІДУ ІЗ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ У СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ	62
Конончук А. І. ПРОФІЛАКТИКА БЕЗДОГЛЯДНОСТІ ТА БЕЗПРИТУЛЬНОСТІ ДІТЕЙ У ГРОМАДІ: ДЕЯКІ АСПЕКТИ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ У КОНТЕКСТІ ГЕНЕЗИ ВИРІШЕННЯ	65
Лях Т. Л. ПРОБЛЕМИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ	69
Макаренко С. Р., Пономаренко Л. І. КІБЕРБУЛІНГ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА	72
Макаренко Ю. А., Знобей О. В. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З РІЗНИМИ ТИПАМИ СІМЕЙ	75
Матяш Д. О., Полякова О. М. ПРОБЛЕМА АЛКОГОЛІЗАЦІЇ ПІДЛІТКІВ В УКРАЇНІ	79
Нікітіна В. О., Пономаренко Л. І. ЗМІСТ ТА ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ	82
Олійник Г. М. ВПЛИВ НАСИЛЬСТВА НА ЖИТТЄДІЯЛЬНІСТЬ СІМ'Ї ТА РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ	86
Останіна Н. С. СОЦІАЛЬНА РОБОТА В ГРОМАДІ З СІМ'ЯМИ, ЯКІ ПЕРЕБУВАЮТЬ У СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ	89
Прудник В. В. СОЦІАЛЬНЕ ПРОЕКТУВАННЯ ЯК ЗАСІБ СОЦІАЛЬНОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ КОЛЕДЖУ	93
Романченко Є. Б., Полякова О. М. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ДИТИНИ НА ВИХОВАННЯ В СІМ'Ї: НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ	95
Сафронова Д. А., Панасюк В. Ю. БЛАГОДІЙНІСТЬ У РОЗВ'ЯЗАННІ ПРОБЛЕМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ І ПІДТРИМКИ БАТЬКІВСТВА І ДИТИНСТВА НА РІВНІ ГРОМАДИ	99
Сім'ячко А. В., Пономаренко Л. І. ЗАХИСТ ТРУДОВИХ ПРАВ ЛЮДЕЙ ПЕНСІЙНОГО ВІКУ	101
Спіріна Т. П. ОЦІНКА ПОТРЕБ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ	104

Спіріна Т. П.,

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри соціальної педагогіки
та соціальної роботи Інституту людини,
Київський університет імені Бориса Грінченка*

ОЦІНКА ПОТРЕБ ВРАЗЛИВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ

Реформа системи соціальних послуг є вкрай необхідною та актуальною у сфері соціальної політики, оскільки, це допоможе вразливим групам населення подолати або ж мінімізувати наслідки складних життєвих обставин. Задоволення потреб у соціальних послугах вразливих груп населення, є одним із ключових завдань діяльності системи надання соціальних послуг.

Питання щодо використання інформаційних систем і технологій з метою задоволення потреб територіальних громад розглядали у своїх працях Ю. Дітковська, О. Дудкіна; налагодження роботи інтегрованих соціальних служб вивчали І. Зверєва, В. Кузьмінський, Т. Світлична; питання надання публічних послуг органами місцевого самоврядування були предметом дослідження Д. Жерліцина, О. Скорохода, О. Євтушенка; реформування системи соціальних послуг вивчали О. Крентовська, О. Міняйло.

Органи місцевого самоврядування є відповідальними за забезпечення надання базових соціальних послуг з урахуванням потреб мешканців територіальної громади. Поняття соціальних послуг визначено в Законі України «Про соціальні послуги» і включає дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їх негативних наслідків для вразливих груп населення. Соціальні послуги є необхідними для всіх мешканців громади, тому що їх своєчасне надання сприятиме попередженню виникнення проблемних ситуацій.

У ст. 13 Закону України «Про соціальні послуги» зазначається, що місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування шляхом збирання, узагальнення та аналізу інформації про становище і життєві обставини особи або соціальної групи, оцінки впливу послуг на процес подолання складних життєвих обставин визначають потреби у соціальних послугах, їх видах і обсягах та забезпечують їх надання, у тому числі шляхом соціального замовлення [1]. Структурний підрозділ з питань надання соціальних послуг визначає потреби громади, виконує роботи з планування соціальних послуг, контролю, моніторингу й оцінювання якості їх надання, інформування населення про соціальні послуги, вживає заходів щодо створення міждисциплінарної команди тощо. Наразі актуалізується питання готовності фахівців до міждисциплінарної взаємодії у вирішенні пріоритетних соціальних питань, надання інтегрованих соціальних послуг дітям та сім'ям, які

опинилися у складних життєвих обставинах, перебувають у ситуаціях, що потребують кризового втручання [4].

Визначення потреб населення територіальної громади у соціальних послугах здійснюється щороку шляхом збирання, аналізу й узагальнення документів щодо соціально-демографічних даних про вразливі групи населення; результатів оцінювання потреб у соціальних послугах; інформації про надавачів соціальних послуг та їхні можливості.

Важливо розмежовувати соціальні послуги (комплекс заходів із надання допомоги особам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати, з метою розв'язання їхніх життєвих проблем) та адміністративні послуги (здійснення владних повноважень суб'єктом надання адміністративних послуг за заявою фізичної або юридичної особи, спрямований на набуття, зміну чи припинення прав та/або обов'язків такої особи відповідно до закону). Отже, результатом адміністративної послуги є певний адміністративний акт, що встановлює права та обов'язки особи. У результаті ж надання соціальної послуги, особа отримує матеріальну допомогу та соціальне обслуговування.

Важливо зазначити, що основною метою проведення оцінки потреб територіальної громади є якісна організація та надання соціальних послуг. Для проведення оцінки потреб громади, як і будь-якого дослідження, необхідно визначити тип потреб, які потрібно буде вирішувати. Р. Сопко визначає такі типи потреб отримувачів послуг: нормативна потреба – певні стандарти, норми, рівні; потреба, що відчувається, – потреба, яка безпосередньо визнається людьми; висловлена потреба – визначається з огляду на кількість людей, для яких вона актуальна; порівняльна потреба – визначають на основі порівняння потреб тих людей, для кого вона не актуальна. Оцінка потреб громади – це соціологічне дослідження, яке або проводить уповноважений орган, або делегує це завдання інституту громадянського суспільства [3].

Таким чином, соціальний працівник має бути готовий до оцінки потреб вразливих груп населення у контексті розвитку територіальних громад в Україні; організації та здійснення соціальної роботи із вразливими групами населення, володіти навичками діяльності в команді; враховувати умови соціального середовища, у якому здійснюється професійна діяльність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України «Про соціальні послуги» від 17.01.2019 р. № 2671. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>
2. Посібник із визначення потреб населення об'єднаної територіальної громади у соціальних послугах / Практичні рекомендації - Київ, 2019. – 72 с.
3. Сопко Р.І. Типологія потреб клієнтів у соціальній роботі [Текст] / Р.І. Сопко // Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія: Педагогіка. Соціальна робота / гол. ред. І.В. Козубовська. – Ужгород : Говерла, 2014. – Вип. 31. – С. 172–174.

4. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми : посіб. У 2-ох ч.; Ч I. Сучасні орієнтири та ключові технології / З.П. Кияниця, Ж.В. Петрочко. – К. : ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. - 256 с.

Таран М. В.,

*студентка спеціальності 232 Соціальне забезпечення,
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка*

Знобей О. В.,

*викладач кафедри соціальної роботи
і менеджменту соціокультурної діяльності,
Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка*

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З МОЛОДОЮ СІМ'ЄЮ В УКРАЇНІ

Молода сім'я є однією з найбільш незахищених соціальних груп в українському суспільстві. Кризові явища, що відбуваються в Україні та світі в останнє десятиліття, погіршили й без того складне соціально-економічне становище цієї соціальної групи і, відповідно, посилили негативні процеси у сфері шлюбно-сімейних відносин (розлучення, аборти, зростання кількості бездітних сімей, асоціальна поведінка молоді (пияцтво, відмови від дітей, розлади поведінки і психіки;).

Визначальне значення в забезпеченні життєдіяльності молодих сімей відіграє державна економічна і соціальна політика, від якої залежать зайнятість населення в сферах суспільної праці, добробут і доходи молодих сімей.

До теперішнього часу склалися чотири основні форми державної допомоги сім'ям, які мають дітей: грошові виплати сім'ї на дітей і в зв'язку з народженням, утриманням та вихованням дітей (допомоги і пенсії); трудові, податкові, житлові, кредитні, медичні та інші пільги сім'ям із дітьми, батькам і дітям; безкоштовні видачі родині і дітям (дитяче харчування, ліки, одяг і взуття, харчування вагітним жінкам та ін.); соціальне обслуговування сімей (надання конкретної психологічної; юридичної, педагогічної допомоги, консультування тощо) [3, с. 40].

Основними принципами соціальної роботи з молоддю є: пріоритет прав та інтересів дитини, забезпечення всебічного розвитку і поваги до її людської гідності; повага до прав батьків, об'єктивна і компетентна оцінка ситуації в сім'ї з боку соціальних служб; дотримання конфіденційності з боку соціальних працівників при роботі з молоддю сім'єю за умови відсутності ризику насильства над дітьми; обґрунтоване використання влади і контролю; облік несприятливих факторів у молодій сім'ї, підхід із позиції тощо [2, с. 59].

Пріоритет у соціальній роботі з молоддю належить центрам соціальних служб для молоді, які здійснюють соціальну профілактику, соціальний патронаж, соціальну реабілітацію, надають соціально-